

УДК 631.11: 631.16

Л. С. Кравчук,
к. е. н., доцент, Миколаївський державний аграрний університет
Н. В. Лінінська,
магістр, Миколаївський державний аграрний університет
І. Волкова,
магістр, Миколаївський державний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТОКОМ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Досліджено прибуток як об'єкт управління, на який спрямовано дію механізму управління прибутком підприємства. Проаналізовано інструментарій управління прибутком та чинники, що впливають на прибуток підприємства, й розроблено алгоритм оцінки та врахування цих чинників у механізмі управління прибутком підприємства.

Investigational income as management object which the action of mechanism of management of enterprise an income is directed on. The tool of management an income and factors which influence on the income of enterprise and the algorithm of estimation and account of these factors is developed in the mechanism of management of enterprise an income is analysed.

Ключові слова: прибуток, підприємство, організаційно-економічний механізм, процедури дослідження ефективність.

Key words: an income, enterprise, organizationally economic mechanism, research procedures, is efficiency.

ВСТУП

В умовах ринкових трансформацій функціонування підприємств усе більше ускладнюється впливом динамічних змін різних факторів навколишнього середовища. Критично оцінюючи загальну тенденцію позитивних зрушень за останні роки, слід зазначити, що реальний сектор поки не є вирішальним чинником росту національної економіки. Ефективне управління прибутком базується на всебічному аналізі його динаміки, структури, джерел надходження та напрямів розподілу. Дослідження тенденцій змін та факторів впливу і прийняття на їх базі оперативних дієвих рішень дає змогу для підвищення прибутковості підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні й практичні аспекти даної проблеми знайшли своє відображення в роботах вітчизняних і закордонних учених і фахівців: І.А.Бланк [2], Є.В.Мних [3], Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш. Застосування наукових розробок в сфері управління прибутком в аграрних підприємствах не є достатньо поширеним, що, безумовно, є слабкою сто-

роною поточного планування та управління. Високо оцінюючи їхній внесок у рішення безлічі теоретичних і практичних питань щодо формування управління прибутком підприємств, варто вказати на недостатній зв'язок їхніх досліджень із конкретними завданнями управління прибутком підприємств в умовах ринкових відносин.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Мета роботи полягає в дослідженні процесу формування прибутку сільськогосподарського підприємства, проведенні аналізу прибутку сільськогосподарського підприємства на прикладі підприємств Арбузинського району Миколаївської області.

РЕЗУЛЬТАТИ

Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства може бути отриманий за різної інтенсифікації господарювання. Тому для більш точної оцінки результатів господарської діяльності використовують не лише абсолютні показники прибутків, а й відносні у розрахунку на одиницю ресурсів. Таким є показник рентабельності. В залежності від того, з чим порівнюється обра-

Таблиця 1. Динаміка фінансових результатів сільськогосподарських підприємств Арбузинського району Миколаївської області, тис. грн.

Показники	Роки				В середньому за 4 роки	2010 р. до 2007 р., (+, -)
	2007	2008	2009	2010		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів,	1361,70	1549,53	2406,21	3697,50	2253,74	2335,80
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1447,03	1867,98	1980,65	2356,56	1913,06	909,53
Валовий прибуток (збиток)	-85,33	-318,45	425,56	1340,94	340,68	1426,27
Інші операційні доходи	175,91	169,52	368,85	372,07	271,59	196,16
Операційні витрати всього	1619,08	1949,44	2552,65	3796,37	2479,39	2177,29
Результат від операційної діяльності:						
- прибуток	92,60	71,67	465,15	569,60	299,76	477,00
- збиток	516,62	592,87	478,80	541,88	532,54	25,26
Інші звичайні доходи	55,99	118,07	56,44	38,17	67,17	-17,82
Інші звичайні витрати	65,26	87,88	179,79	102,44	108,84	37,18
Податок на прибуток	0,57	0,35	5,57	0,67	1,79	0,10
Фінансовий результат від звичайної діяльності:						
- прибуток	80,24	81,02	371,31	483,47	254,01	403,23
- збиток	518,19	537,67	687,37	546,00	572,31	27,81
Надзвичайні доходи	0,00	0,93	0,00	0,00	0,23	0,00
Надзвичайні витрати	7,19	135,19	8,55	16,48	41,85	9,29
Чистий прибуток (збиток):						
- прибуток	75,32	30,06	366,88	460,08	233,09	384,76
- збиток	477,74	678,21	619,86	546,00	580,45	68,26

ний показник прибутку, виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності.

I. Рентабельність інвестицій (капіталу):

- рентабельність сукупного капіталу;
- рентабельність власного капіталу.

II. Рентабельність продажу:

- валова рентабельність реалізованої продукції;
- операційна рентабельність реалізованої продукції;
- чиста рентабельність реалізованої продукції.

При оцінці рентабельності продажу на основі показників прибутку і виручки від реалізації розраховуються коефіцієнти рентабельності по усій продукції в цілому або за окремими її видами. Як і у випадку з рентабельністю капіталу, існує багато показників оцінки рентабельності продажу, різновидність яких зумовлена вибором того чи іншого виду прибутку [1, с. 312 — 315].

Зміст управління формуванням прибутку полягає в наступних заходах:

- аналіз складу та структури прибутку підприємства;

— аналіз тенденцій зміни обсягу й структури прибутку;

— установа оперативного контролю за формуванням прибутку.

Основну частину фінансового результату аграрні господарства одержують від операційної діяльності, в процесі здійснення якої формуються змінні і постійні витрати, чистий дохід від реалізації, валові і операційні прибутки (збитки). Тому в контексті підвищення прибутковості підприємства, головним завданням постає пошук можливих резервів його зростання, а також можливості економії витрат.

Розміри прибутку визначаються обсягами реалізації продукції, її асортиментною структурою та величиною затрат на її виробництво та цінами на продукцію [4, с. 115—117].

Для ефективного управління прибутком необхідно мати достатню інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Такою базою виступають результати аналізу прибутку, (доходів, та витрат). Джерелом вихідних даних для проведення такого аналізу слугує річна фінансова звітність підприємства, маркетингові дослідження ринку.

Сьогодні прибутковість підприємства достатньою мірою залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів. Проте належна організованість внутрішнього контролю результативності господарства виступає обов'язковою умовою досягнення успіху в діяльності.

Загальною економічною категорією для будь-якого виду підприємницької діяльності, в тому числі і сільськогосподарської, є економічна ефективність. Відсутність ефективності може призвести до повної або часткової втрати бізнесу. Тобто ведення підприємницької діяльності і неефективність — несумісні. Тому будь-який господарюючий суб'єкт прагне до підвищення економічного результату діяльності та зниження рівня витрат на досягнення цього результату. В цьому і полягає економічна ефективність [5, с. 90 — 95].

Фінансову оцінку результатів діяльності сільськогосподарських підприємств можливо здійснити лише після завершення року, коли вже розрахована фактична собівартість продукції, сформовані ціни реалізації та структура реалізованої продукції.

Головною метою діяльності будь-якого підприємства є вихід на прибуткове виробництво. В сільському господарстві через його залежність

від природно-біологічних факторів — це задача ще більше ускладнюється. Нами проаналізовано динаміку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств за 2007—2010 роки (табл. 1).

Аналіз показників ефективності свідчить, що упродовж останніх 4 років найбільш результативним був 2010 рік. Лише ефективність виробництва валової продукції 2010 року, була нижчою ніж у 2009 році (табл. 2).

У цілому в 2010 році на 1 га сільськогосподарських угідь господарствами району було отримано 1799,93 грн. доходу (виручки) від реалізації продукції та 391,12 грн. чистого прибутку. Протягом аналізованого періоду виріс і рівень доходу в розрахунку на 1 працівника сільськогосподарського виробництва. Зокрема, у 2010 році на одного працівника було отримано 129,78 тис. грн доходу (виручки) від реалізації та 28,20 тис. грн чистого прибутку, що перевищує рівень 2007 року відповідно на 109,69 тис. грн і на 28,88 тис. грн.

Одним із важливих засобів пошуку резервів підвищення ефективності якості роботи, зміцнення фінансового стану і всієї економіки господарства є всебічний аналіз прибутку і доходів. У завдання аналізу входить проведення об'єктивної оцінки досягнутого рівня і виконання плану за фінансовими результатами, здійснення контролю за виконанням плану доходів і прибутку, виявлення і вимірювання окремих факторів на ці показники, обґрунтування заходів підвищення прибутковості господарства. У практиці управлінського обліку широко використовують операційний аналіз взаємозв'язку "витрати — обсяг — прибуток" (CVP — аналізу, від англ. "Cost — Volume — Profit"). Метою такого аналізу є визначення:

— обсягу продажів, який забезпечує беззбитковість діяльності;

— величини прибутку за певного обсягу продажів;

— впливу змін суми витрат, обсягу реалізації та ціни на суму прибутку [1, с. 314—317].

Таким чином, впровадження CVP-аналізу в управлінський облік господарств є необхідною передумовою фінансової стабільності бізнесу, навіть при позитивних фінансових результатах.

ВИСНОВКИ

Основним з джерел формування фінансових ресурсів є виробництво сільськогосподарської продукції. Головною передумовою здійснення будь-якої діяльності повинна бути можливість одержання фінансового зиску у формі прибутку.

Таблиця 2. Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції у Арбузинському районі Миколаївської області

Показники	Роки				2010р. до 2007р. (+, -)
	2007	2008	2009	2010	
Виробництво валової продукції с.-г. виробництва (в порівнянних цінах 2005р.). грн на:					
- 1 га сільськогосподарських угідь	1089,64	805,33	1312,75	1126,56	36,92
- 1 грн виробничих витрат	1,09	0,66	0,70	0,53	-0,55
Отримано доходу (виручки) від реалізації продукції, грн на:					
- 1 га сільськогосподарських угідь	755,44	852,49	1293,87	1799,93	1044,49
- 1 грн виробничих витрат	0,75	0,70	0,69	0,85	0,10
Отримано чистого прибутку (збитку), грн на:					
- 1 га сільськогосподарських угідь	-25,65	-179,83	66,71	391,12	416,77
- 1 грн виробничих витрат	-0,03	-0,15	0,04	0,19	0,21
Отримано на одного середньорічного працівника с.-г. виробництва, тис. грн:					
- доходу (виручки) від реалізації продукції	20,08	25,61	44,59	129,78	109,69
- чистого прибутку (збитку)	-0,68	-5,40	2,30	28,20	28,88
Рівень рентабельності (збитковості) продукції, %	108,75	66,24	69,67	53,40	-55,36

Для підприємств запорукою успіху є економічний ефект, який можна отримати завдяки застосуванню CVP-аналізу. Перейшовши на методику CVP в операційній діяльності, господарства значно зменшують ймовірність настання негативних обставин, пов'язаних з надвиробництвом продукції і наслідковим неконтрольованим входженням в зону збитків.

Література:

1. Березівський П.С. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський. — К.: Економічний простір, 2009. — № 21. — 312—320 с.
2. Бланк І.О. Управління прибутком / І.О. Бланк. — К.: Эльга, 1998. — 544 с.
3. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / Є.В. Мних. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 514 с.
4. Грідін О.В. Управління операційним прибутком організації / О.В. Грідін // Вісник ХНУТСТ: Економічні науки. — Х.: ХНУТСТ, 2008. — Вип. 71. — 440 с.
5. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: підручник для студентів вищих закладів освіти / С.М. Онисько, М.П. Марич. — Львів: Магнолія Плюс, 2004. — 315 с.
6. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. Методика і методологія економічного аналізу: навч. посібник / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 430с.
7. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2009 рік: Статистичний збірник. — К., 2009. — С. 4—15, 44. *Стаття надійшла до редакції 18.10.2011 р.*